

Przewidywalność szkody jako przesłanka odpowiedzialności odszkodowawczej na gruncie Konwencji wiedeńskiej – glosa – V CSK 91/11

Maciej Durbas

Przewidywalność szkody, o której mowa w art. 74 zd. 2 Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z 11.4.1980 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 45, [poz. 286](#)), nie wyłącza odpowiedzialności strony naruszającej umowę, lecz ogranicza wysokość należnego od dłużnika odszkodowania.

Wyrok SN z 8.2.2012 r., [V CSK 91/11](#), OSNC Nr 7–8/2012, [poz. 100](#).

Wprowadzenie

Rozpatrywanie przez polski Sąd Najwyższy sprawy powstałej na gruncie Konwencji wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z 11.4.1980 r.¹ należy do rzadkości. W każdym razie niewiele z tych orzeczeń budzi zainteresowanie doktryny. Z tym większą uwagą należy pochylić się nad sprawą, w której SN wypowiedział się aż trzykrotnie. Glosowany wyrok SN z 8.2.2012 r. dotyczy właśnie zasad odpowiedzialności kontraktowej stron na gruncie CISG za niewykonanie umowy sprzedaży towarów, a w szczególności kwestii przewidywalności wyrządzonej szkody. Zaniepokojenie budzi fakt, że SN utożsamiał zasady odpowiedzialności na gruncie art. 471 i n. KC oraz art. 45 i 61 w zw. z art. 74 Konwencji.

Stan faktyczny sprawy

Glosowane orzeczenie zapadło na tle stosunkowo skomplikowanego stanu faktycznego i prawnego. W poniższym opisie pominięto jednak okoliczności, które nie dotyczą głównej tezy wyroku Sądu Najwyższego.

Powódka, spółka prawa niemieckiego, dochodziła od pozwanej, spółki prawa polskiego, zapłaty tytułem odszkodowania za szkodę poniesioną na skutek odstąpienia przez powódkę od umowy sprzedaży koksu na skutek niedostarczenia przez pozwaną towaru i konieczności dokonania przez powódkę transakcji zastępczej. Strony zawarły w dniu 30.12.2003 r. umowę sprzedaży koksu w ilości 60 000 ton (glosowane orzeczenie wskazuje na ilość 60 ton, ale należy uznać to za oczywistą omyłkę; wynika to m.in. z faktu, że poprzednie orzeczenia w sprawie operują właśnie ilością 60 000 ton). W drugim kwartale 2004 r. pozwana odmówiła dostarczenia ponad 25 ton (najprawdopodobniej 25 000 ton) towaru po cenie uzgodnionej w umowie.

Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo wyrokiem z 15.6.2005 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 18.5.2006 r. oddalił apelację powódki. Od wyroku Sądu

¹ Dz.U. z 1997 r. Nr 45, [poz. 286](#); dalej jako: Konwencja lub CISG.

Apelacyjnego powódka wniosła skargę kasacyjną, na skutek której SN wyrokiem z 28.2.2007 r.² uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania.

W wyniku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 17.10.2007 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że uwzględnił powództwo i zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 4 037 884,66 euro wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniosła pozwana. Sąd Najwyższy wyrokiem z 9.10.2008 r.³ uwzględnił skargę i uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego przede wszystkim w części obejmującej zmianę wyroku sądu I instancji przez uwzględnienie powództwa i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając sprawę po raz trzeci, Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 22.10.2010 r.⁴ oddalił apelację powódki oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5 572 833,97 euro tytułem zwrotu przez pozwaną świadczenia głównego i odsetek, spełnionego wcześniej na podstawie wyroku Sądu Apelacyjnego z 17.10.2007 r.⁵

Sąd Apelacyjny uznał, że odpowiedzialność odszkodowawcza dłużnika na podstawie art. 74 i 76 Konwencji wyznaczona jest granicami przewidywalności szkody, której wystąpienie mogło być rozsądnie uwzględnione przez obie strony kontraktu.

Sąd Apelacyjny zaliczył do określonych w art. 74 Konwencji przesłanek odpowiedzialności dłużnika m.in. przewidywalność szkody przez dłużnika w chwili zawarcia umowy. Oceniając skalę podwyżek cen koksu już po zawarciu umowy z 30.12.2003 r. Sąd Apelacyjny uznał, że pozwana nie mogła przewidzieć takiej skali podwyżek cen, a tym samym nie mogła przewidzieć wywołania szkody i jej rozmiaru powstałej w rezultacie niewykonywania przez nią umowy. Uznając przewidywalność szkody za ogólną przesłankę odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 74 Konwencji oraz przyjmując niespełnienie się tej przesłanki, Sąd Apelacyjny uznał roszczenie

-260-

powódki za bezzasadne. Ponadto, ocenił gwałtowną podwyżkę cen koksu za niezależną od pozwanej przeszkodę zewnętrzną, której pozwana nie mogła uniknąć ani też uniknąć jej następstw.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że nie ziściły się przesłanki z art. 74 Konwencji przypisania pozwanej odpowiedzialności, co czyniło roszczenie bezzasadnym, a w konsekwencji skutkowało oddaleniem apelacji. W związku z uwzględnieniem zarzutu dalej idącego, Sąd nie rozpatrywał okoliczności egzoneracyjnych z art. 79 CISG.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniosła powódka. Zarzuciła wyrokowi, m.in. błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 74, 76, 79 oraz art. 7 ust. 1 i 2 i art. 8 ust. 2 Konwencji, akcentując wadliwą wykładnię Sądu polegającą na przyjęciu, że nieprzewidywalność szkody w chwili zawarcia umowy jest przesłanką wyłączającą

² V CSK 441/06, Legalis.

³ V CSK 63/08, Legalis.

⁴ V ACa 19/09, niepubl.

⁵ Kwestia ta również była rozpatrywana w glosowanym orzeczeniu na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku uzupełniającego orzeczenie SA w Katowicach z 20.12.2010 r., w którym Sąd oddalił roszczenie pozwanej o zasądzenie odsetek od roszczenia restytucyjnego. W celu zachowania klarowności wyводу pominięto tę część rozstrzygnięcia w dalszej analizie.

odpowiedzialność w całości, a nie skutkującą jedynie zmniejszeniem należnego odszkodowania. Ponadto, skarżąca twierdziła, że nieprzewidywalność szkody zostaje wyłączona w razie umyślnego naruszenia umowy wskutek świadomego wstrzymania dostaw.

Analiza wyroku Sądu Najwyższego

Sąd Najwyższy w glosowanym orzeczeniu uchylił wyrok SA w Katowicach z 22.10.2010 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi. Sąd Najwyższy uznał, że wyrok Sądu Apelacyjnego naruszył art. 74 zd. 2 Konwencji. Powołał się przy tym na wcześniejsze orzeczenie SN z 28.2.2007 r.⁶, które zapadło na gruncie niniejszej sprawy, w którym stwierdzono, że kryterium przewidywalności szkody może prowadzić do zmniejszenia odszkodowania w takim zakresie, w jakim szkody nie można było przewidzieć, a nie do oddalenia powództwa. W związku z powyższym, zdaniem SN wyrażonym w glosowanym orzeczeniu, w pierwszej kolejności należy badać, czy odszkodowanie nie jest wyłączone ze względu na art. 79 CISG (przewidującym wyłączenie odpowiedzialności z powodu niezależnej przeszkody), a dopiero potem należy przeanalizować przesłankę przyczynienia się, która ma wpływ jedynie na wysokość odszkodowania. Również w kolejnym orzeczeniu SN zapadłym w sprawie, tj. wyroku z 9.10.2008 r.⁷, Sąd Najwyższy podzielił miał pogląd prawny odnoszący się do charakteru przewidywalności szkody. Tym samym przesłanka ta rzutować miałaby tylko na wysokość odszkodowania. Tymczasem sąd II instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku uznał przewidywalność szkody, wymienioną w art. 74 zd. 2 Konwencji za ogólną przesłankę odpowiedzialności odszkodowawczej, której niespełnienie czyni roszczenie powódki bezzasadnym.

W tym miejscu właściwie analiza mogłaby się zakończyć. Sąd drugoinstancyjny przy ponownym rozstrzygnięciu sprawy jest wszak, zgodnie z art. 398²⁰ KPC, związany poglądem prawnym wyrażonym w orzeczeniu SN. Naruszenie tego przepisu przez sąd drugoinstancyjny powodować winno uchylenie wyroku. Niemniej jednak w orzeczeniu SN z 9.10.2008 r.⁸, tj. drugim orzeczeniu SN zapadłym w sprawie, które przekazało sprawę do ponownego rozpoznania SA w Katowicach, nie został wyrażony taki pogląd prawny jak wskazał Sąd Najwyższy po raz pierwszy rozstrzygający sprawę, tj. przyjmujący, że przewidywalność szkody nie jest przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej na gruncie CISG. Sąd Najwyższy w wyroku z 9.10.2008 r. wyraźnie bowiem podkreślił, że: „Art. 74 Konwencji określa ogólne przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej dłużnika za naruszenie umowy sprzedaży. Należą do nich:

- 1) powstanie po stronie wierzyciela szkody, obejmującej stratę, a także utracony zysk;
- 2) związek przyczynowy pomiędzy sprzecznym z umową zachowaniem dłużnika;
- 3) przewidywalność szkody przez dłużnika (podkr. – *M.D.*)”.

Tym samym otwiera się ponownie możliwość dyskusji o zasadności poglądu prawnego dotyczącego przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej na gruncie Konwencji, wyrażonym w glosowanym orzeczeniu. Właściwie należałoby uznać, że to raczej przyjęcie w wyroku Sądu Apelacyjnego z 22.10.2010 r., iż przewidywalność szkody nie jest ogólną przesłanką odpowiedzialności, skutkowałoby naruszeniem art. 398⁹ KPC.

Niezależnie od powyższego, konieczne jest dogłębne rozważenie charakteru przesłanki

⁶ V CSK 441/06, Legalis.

⁷ V CSK 63/08, OSNC Nr 10/2009, poz. 143.

⁸ V CSK 63/08, zob. przyp. 4.

⁹ *Schwenzer, op. cit.*, s. 1048. *Schwenzer, op. cit.*, s. 1048.

przewidywalności szkody, którego to rozważenia zabrakło właściwie w każdym z trzech orzeczeń SN zapadłych w niniejszej sprawie. Na wstępie rozważań na temat wykładni przepisów Konwencji należy podkreślić, że zgodnie z jej art. 7 ust. 1, przy interpretacji Konwencji należy uwzględniać jej międzynarodowy charakter oraz potrzebę dążenia do jej jednolitego stosowania i poszanowania dobrej wiary w handlu międzynarodowym. Konwencja, jak wspomniano, pomimo obowiązywania w Polsce już 15 lat, nie była przedmiotem szczególnego zainteresowania doktryny, a dorobek literatury polskiej na jej temat jest stosunkowo niewielki. Dlatego też za jak najbardziej zasadne należy uznać sięgnięcie do najważniejszych światowych komentarzy do Konwencji¹⁰. Zagraniczna literatura jest często jedynym źródłem informacji o danych instrumentach CISG, gdyż Konwencja w równym stopniu sięga do instytucji znanych kontynentalnym systemom prawa, jak i tych znanych systemom *common law*.

Przykładem rozwiązania, które łączy oba systemy, aczkolwiek nie występuje w polskim prawie, jest właśnie przewidywalność szkody. Przesłanka ta była znana już w prawie rzymskim. We współczesnych systemach prawnych wiązana jest przede wszystkim z art. 1150 francuskiego Kodeksu cywilnego – w prawie kontynentalnym – oraz słynną

-261-

precedensową sprawą *Hadley przeciwko Baxendale* – na gruncie *common law*¹¹.

Zgodnie z jednolitym stanowiskiem światowej doktryny¹², odpowiedzialność odszkodowawcza uregulowana w przepisach CISG oparta jest na zasadzie ryzyka. Na gruncie art. 45 ust. 1 CISG (i jego odpowiednika dla odpowiedzialności kupującego – art. 61 ust. 1), jeżeli sprzedawca nie spełni któregośkolwiek ze swych obowiązków wynikających z umowy lub z konwencji, kupujący może:

- 1) skorzystać z praw przewidzianych w art. 46–52,
- 2) żądać odszkodowania przewidzianego w art. 74–77.

Wspólny reżim odpowiedzialności odszkodowawczej kupującego i sprzedawcy uregulowany jest w art. 74 i n. Konwencji. Zgodnie z art. 74 CISG, odszkodowanie za naruszenie umowy przez jedną stronę obejmuje sumę równą stracie, w tym utratę zysku, poniesioną przez drugą stronę w rezultacie naruszenia. Odszkodowanie takie nie może przewyższać straty, którą strona naruszająca przewidywała lub powinna była przewidywać w chwili zawarcia umowy, w świetle okoliczności, które znała lub powinna była znać, jako możliwy rezultat naruszenia umowy. Z przepisu tego wynikają dwie podstawowe zasady odpowiedzialności: zasada pełnego odszkodowania (z ang. *principle of full compensation*) oraz zasada braku odpowiedzialności za nieprzewidywalną szkodę (z ang. *foreseeability rule*)¹³.

Dekodując wszystkie przesłanki odpowiedzialności za naruszenie zobowiązania z art. 45 i 74

¹⁰ Warto zauważyć, że znakomita większość piśmiennictwa i orzecznictwa odnoszącego się do CISG jest dostępna nieodpłatnie, w języku angielskim, pod adresem: <http://cisgw3.law.pace.edu/> (sprawdzono: 9.2.2014 r.).

¹¹ F. Ferrari, Comparative Ruminations on the Foreseeability of Damages in Contract Law, „Louisiana Law Review” Nr 3/2003, s. 1263–1264.

¹² Por. np. J. Lookofsky, The 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods [w:] J. Herbots (red.), International Encyclopaedia of Laws – Contracts, Suppl. 29, Haga 2000, s. 150–151; Changwei Liu, Remedies for Non-performance: Perspectives from CISG, UNIDROIT Principles and PECL, pkt 13.1; dostępne na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/chengwei.html> (sprawdzono: 9.2.2014 r.).

¹³ Schwenzler [w:] Schlechtriem & Schwenzler Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG), I. Schwenzler (red.), Oxford 2010, s. 1002–1003, 1015.

oraz 77 CISG należy stwierdzić, że odpowiedzialność za naruszenie zobowiązania na gruncie Konwencji wymaga ustalenia, że:

- 1) nastąpiło naruszenie zobowiązania;
- 2) powstała szkoda;
- 3) szkoda ta powstała w wyniku naruszenia zobowiązania, a także
- 4) szkoda była przewidywalna oraz że
- 5) wierzyciel wypełnił swój obowiązek zmniejszenia szkody wynikający z art. 77 CISG. Jak podkreśla *H. Flechtner*¹⁴, wierzyciel może dochodzić odszkodowania na gruncie art. 74 CISG za szkodę spowodowaną przez naruszenie zobowiązania pod warunkiem, że szkoda ta była przewidywalna w czasie zawarcia umowy i nie można było uniknąć jej wystąpienia przez rozsądne środki zmierzające do zmniejszenia szkody.

Nie można jednak pominąć faktu, że przesłanki opisane wyżej jako 4 i 5 są kontrowersyjne. Wielu autorów twierdzi bowiem, że art. 74 i n. CISG wpływają tylko i wyłącznie na wysokość odszkodowania, natomiast to w art. 45 i 61 CISG uregulowane są materialnoprawne zasady odpowiedzialności odszkodowawczej¹⁵. Z tym poglądem nie można jednak zgodzić się z kilku niezależnych przyczyn¹⁶.

Po pierwsze, wyżej przedstawiony pogląd pomija fakt, że art. 45 i 61 CISG, które rzekomo mają ustalać wszystkie zasady odpowiedzialności, wskazują jedynie, że jeżeli dłużnik nie spełni któregośkolwiek ze swych obowiązków wynikających z umowy lub z przepisów CISG, to wierzyciel może skorzystać z przysługujących mu środków ochrony, w tym odszkodowania. Artykuły 45 i 61 nie mówią nic o konieczności wystąpienia szkody czy związku przyczynowego. Przesłanki te wynikają jedynie z art. 74 Konwencji. W związku z powyższym, przepis ten również musi ustanawiać przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej.

Po drugie, w doktrynie panuje pełna zgodność, że dłużnik nie ponosi odpowiedzialności za szkodę, której nie przewidywał i nie mógł przewidzieć¹⁷. Należy podkreślić z całą mocą, że brak przewidywalności może implikować zarówno ograniczenie odpowiedzialności, jak i jej całkowite wyłączenie¹⁸. Przedstawiciele poglądu o „ograniczonym zakresie” przesłanek

¹⁴ *H. Flechtner*, Remedies Under the New International Sales Convention: The Perspective from Article 2 of the U.C.C., „Journal of Law and Commerce” Nr 8/1988, s. 106. *H. Flechtner*, Remedies Under the New International Sales Convention: The Perspective from Article 2 of the U.C.C., „Journal of Law and Commerce” Nr 8/1988, s. 106.

¹⁵ Por. np. *F. Enderlein, D. Maskow*, International Sales Law, Nowy Jork 1992, s. 176; *J. Lookofsky*, *op. cit.*, s. 115; *M. Will* [w:] Commentary on the International Sales Law, Mediolan 1987; *C. Bianca, M. Bonell* (red.), s. 330–331; Text of Secretariat Commentary on article 41 of the 1978 Draft, pkt 3, dostępny na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/secomm/secomm-45.html> (sprawdzono: 9.2.2014 r.).

¹⁶ Szczególnie interesujący jest fakt, że zdarzają się przypadki, w których jeden autor najpierw stwierdza, iż: „Wymóg ten (przewidywalność – przyp. *M.D.*) nie łączy się z samym naruszeniem lub związkiem przyczynowym, gdyż takie rozszerzenie przewidywalności wpływałoby nie tylko na wysokość odszkodowania, ale na samą zasadę odpowiedzialności. Ponadto, wprowadziłoby to nowy element do przesłanek odpowiedzialności, nieznaną Konwencji Wiedeńskiej”, by potem stwierdzić, że: „Pogląd ten nie uznaje przewidywalności za zarzut, ale raczej za część generalnych reguł odpowiedzialności, zrównując przewidywalność z naruszeniem, szkodą i związkiem przyczynowym. Uznajemy ten pogląd za słuszny (...)” Tak: *Lajos Vékás*, The Foreseeability Doctrine in Contractual Damage Cases, „Acta Juridica Hungarica” Nr 1–2/2002, s. 161 i 170.

¹⁷ *V. Knapp* [w:] Commentary..., *op. cit.*, *C. Bianca, M. Bonell* (red.), s. 540–541.

¹⁸ Por. np. wyrok trybunału arbitrażowego przy Rosyjskiej Międzynarodowej Izbie Handlowej i Przemysłowej z 24.1.2000 r., 54/1999, dostępny na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000124r1.html> (sprawdzono: 9.2.2014 r.), w którym oddalono powództwo w zakresie odszkodowania za nieprzewidywalną szkodę wynikłą z konieczności przeprowadzenia inspekcji towaru za granicą.

odpowiedzialności na gruncie Konwencji zdają się pomijać w rozważaniach ten fakt. Czy przesłanka, której niespełnienie może całkowicie pozbawić wierzyciela odszkodowania, pozostaje „jeszcze” przesłanką odnoszącą się do ustalania wysokości odszkodowania, czy też „już” warunkuje przysługiwanie tego odszkodowania? Moim zdaniem, właściwy jest ten ostatni pogląd.

Przykładem uregulowania służącego tylko ustaleniu wysokości odszkodowania jest **art. 362** KC dotyczący przyczynienia się. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron. Nie budzi większych wątpliwości, że ustalenie faktu przyczynienia się nie pozbawia poszkodowanego

-262-

ochrony całkowicie, ale jedynie ogranicza jej wysokość¹⁹. Zasada przewidywalności szkody z art. 74 CISG ma – w przeciwieństwie do wspomnianej instytucji – zarówno inne *ratio legis*, jak i inne skutki. Natomiast pewnego odpowiednika **art. 362** KC można doszukiwać się w art. 77 Konwencji, według którego strona powołująca się na naruszenie umowy powinna przedsięwziąć takie środki, które są rozsądne w danych okolicznościach, aby ograniczyć stratę, w tym utratę zysku, spowodowaną naruszeniem umowy. Jeśli tego nie uczyni, strona naruszająca może żądać obniżenia odszkodowania o sumę, o jaką szkoda powinna być zmniejszona. Widać, że obowiązki wierzyciela przewidziane w art. 77 CISG są dalej idące niż te określone w **art. 362** KC. Nie wystarcza już nieprzyczynienie się do powstania lub zwiększenia szkody, ale konieczne jest powzięcie środków mających na celu jej zmniejszenie. Podobnie jak w przypadku art. 74 Konwencji, niezastosowanie się do obowiązku z art. 77 CISG i niezmnieszenie szkody, gdy było to możliwe i „rozsądne w danych okolicznościach”, może zmniejszyć należne odszkodowanie do zera²⁰.

Po trzecie, część autorów twierdzi, że przesłanka przewidywalności nie ma samodzielnego charakteru i wpływa jedynie na związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem zobowiązania a szkodą²¹. Nie jest to jednak pogląd całkowicie trafny, choć bez wątpienia przewidywalność szkody i jej związek z naruszeniem zobowiązania zazębiają się, przynajmniej w pewnej części. Nie powinno się jednak łączyć przesłanki obiektywnej, tj. związku przyczynowego z przesłanką subiektywną, tj. przewidywalnością. To, czy szkoda jest konsekwencją naruszenia zobowiązania, nie ma bowiem żadnego znaczenia dla ustalenia, czy dłużnik jej wystąpienie przewidział. O ile szkoda jest normalną konsekwencją niewykonania umowy, to z reguły jest przez dłużnika obiektywnie przewidywalna. Subiektywna przewidywalność odgrywa natomiast rolę, gdy strata przewyższa pułap „normalnej przewidywalności”²².

Pomimo tego nie można zaprzeczyć, że pogląd o przewidywalności szkody jako przesłance odpowiedzialności odszkodowawczej jest cokolwiek kontrowersyjny i odosobniony. Stanowi on jednak, moim zdaniem, logiczny i spójny efekt wykładni przepisów CISG dokonanej w oderwaniu od ustawodawstwa krajowego.

¹⁹ Tak np. *K. Zagrobelny* [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, pod red. *E. Gniewka*, Warszawa 2013, teza 15 komentarza do art. 362, s. 595; *Z. Banaszczyk* [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, pod red. *K. Pietrzykowskiego*, Warszawa 2008, teza 13 komentarza do art. 362, s. 1007.

²⁰ *Schwenzer*, *op. cit.*, s. 1048. *Schwenzer*, *op. cit.*, s. 1048.

²¹ *V. Knapp* [w:] *Commentary...*, *op. cit.*, *C. Bianca*, *M. Bonell* (red.), s. 540; *I. Schwenzer*, *op. cit.*, s. 1002–1003, 1015.

²² Tak *F. Enderlein*, *D. Maskow*, *op. cit.*, s. 300–301.

Konkluzje

W kontekście powyższych rozważań nie można zgodzić się także z analizą prawną dokonaną w glosowanym orzeczeniu, według której sąd rozpatrując powództwo wniesione na gruncie przepisów CISG najpierw powinien badać, czy nie ziszczyły się przesłanki zwolnienia dłużnika z odpowiedzialności określone w art. 79 ust. 1 Konwencji (nawiązującego do instytucji siły wyższej)²³, a dopiero potem – w razie uznania, że dłużnik nie jest zwolniony od odpowiedzialności – analizować przesłankę przewidywalności szkody, która wpływa jedynie na wysokość odszkodowania i nie może skutkować oddaleniem powództwa w całości.

Proces badania odpowiedzialności dłużnika powinien mieć dokładnie odwrotny przebieg. Najpierw sąd powinien zbadać, czy spełnione są wszystkie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, tj. naruszenie umowy, szkoda, związek przyczynowy. Na tym etapie również analizowana powinna być kwestia przewidywalności szkody, a także zmniejszenia jej wysokości przez wierzyciela. Dopiero w razie wykazania pozytywnych przesłanek odpowiedzialności dłużnika aktualizuje się nie tyle konieczność, co w ogóle możliwość analizy przesłanek negatywnych, tj. zwolnienia z odpowiedzialności w razie zaistnienia okoliczności określonych w art. 79 ust. 1 CISG. Na gruncie tego przepisu dłużnik może być zwolniony z odpowiedzialności odszkodowawczej za naruszenie zobowiązania, ale odpowiedzialność tę trzeba najpierw ustalić. Jeśli dłużnik skutecznie wykaże okoliczności, o których mowa w art. 79 Konwencji, to nie ponosi odpowiedzialności za szkodę.

Ramy niniejszego opracowania nie pozwalają na ocenę stanu faktycznego analizowanego w glosowanym orzeczeniu. Poprzestać należy jedynie na przypomnieniu, że powód określił szkodę jako iloczyn różnicy pomiędzy ceną bieżącą z dnia odstąpienia od umowy a ceną uzgodnioną w umowie oraz niedostarczonej ilości towaru. Przyjmując przeciwną od przedstawionej w wyroku SN wykładnię art. 74 CISG, należałoby uznać, że okoliczność zmiany cen koksu (np. w nadzwyczajnej, nieprzystającej do rynkowych ram, wysokości) mogła wpłynąć na całkowitą nieprzewidywalność szkody, a zatem całkowicie wyłączyć odpowiedzialność dłużnika. W związku z powyższym, rozstrzygnięcie SN nie uwzględnia faktu, że niezależnie od tego, czy przewidywalność szkody jest przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej, czy tylko wpływa na wysokość odszkodowania, jej niewykazanie może skutkować oddaleniem powództwa w całości. W takim wypadku skarga kasacyjna powinna być oddalona, gdyż wyrok Sądu Apelacyjnego z 22.10.2010 r., pomimo błędnego uzasadnienia, odpowiadał prawu (art. 398²⁴ KPC). Pogląd Sądu Najwyższego stanowi raczej przejaw „unarodowienia” wykładni Konwencji i dostosowania jej do polskich zasad odpowiedzialności kontraktowej. Sąd Najwyższy nie był bowiem w stanie pogodzić się z tym, że CISG czyni pewien wyłom w ogólnych zasadach odpowiedzialności odszkodowawczej na gruncie polskiego prawa. Takie podejście do wykładni przepisów Konwencji należy ocenić negatywnie.

²³ Pomimo faktu, że twórcy Konwencji chcieli odciąć się od koncepcji powstałych na gruncie krajowych porządków prawnych, instytucja uregulowana w art. 79 ust. 1 Konwencji nawiązuje – przynajmniej w zakresie niektórych przesłanek – do koncepcji siły wyższej (*force majeure*), por. *D. Tallon* [w:] *Commentary...*, *op. cit.*; *C. Bianca, M. Bonell* (red.), s. 572 i n.

²⁴ *H. Flechtner*, Remedies Under the New International Sales Convention: The Perspective from Article 2 of the U.C.C., „*Journal of Law and Commerce*” Nr 8/1988, s. 106. *H. Flechtner*, Remedies Under the New International Sales Convention: The Perspective from Article 2 of the U.C.C., „*Journal of Law and Commerce*” Nr 8/1988, s. 106.

Summary

Foreseeability of a loss as a premise of liability for damages under the Vienna Convention

The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (the Vienna Convention; CISG) regulates many important issues in international trade. One of such issues are remedies of the creditor in case of a breach of debtor's obligation. The utmost remedy are damages. Damages –as under the Polish Civil Code – are contingent upon the occurrence of a loss. However, under the CISG the nature of further premises for claiming damages, in particular foreseeability of a loss, is problematic. According to the first opinion, foreseeability stipulated in Article 74 of the Convention constitutes a premise for damages. This position is accepted by the author of this article. According to the second opinion, foreseeability merely affects the amount of damages. This position was adopted in the Polish Supreme Court's judgment of 8 February 2012, ref. no. **V CSK 91/11**. This article contains comments on this judgment criticizing Supreme Courts' reasoning concerning the remedies for breach of contract under the CISG.